

Kitap Tanıtım ve Değerlendirme/Article Information: Book Review

de ki mi YAYGIN YAZIM YANLIŞLARINDAN KAÇINMA KILAVUZU (RÜSTEM KURTOĞLU)

de ki mi a Guide to Avoid Common Spelling Mistakes(Rüstem Kurtoğlu)

Dr. Öğr. Gör. Hafize ŞAHİN

Hacettepe Üniversitesi
Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama
ve Araştırma Merkezi
(HÜ TÖMER Türk Dili Birimi)
hafize@hacettepe.edu.tr
Ankara/TÜRKİYE
ORCID

Geliş Tarihi / Received Date: 18.03.2025
Kabul Tarihi / Accepted Date: 08.04.2025
Yayın Tarihi / Published Date: 30.04.2025

Atıf/Citation

Şahin, Hafize. "de ki mi Yaygın Yazım Yanlışlarından Kaçınma Kılavuzu ". *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]* 11/22 (Bahar 2025), 428-432.

10.28981/hikmet.1660686

Hakem Değerlendirmesi:

İki Dış Hakem / Çift Taraflı Kör Hakem

Çıkar Çatışması:

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek:

Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Benzerlik Taraması:

Bu makale turnitin programında taranmıştır.

Etik beyan:

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Lisans:

CC BY-NC 4.0

Yayımlanan makalelerde Araştırma ve Yayın Etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'un Editör ve Yazarlar için yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.

ÖZ

Rüstem Kurtoğlu'nun *de ki mi Yaygın Yazım Yanlışlarından Kaçınma Kılavuzu* isimli eseri Aralık 2024'te h2o Kitap tarafından yayımlandı. Adından da anlaşılacağı üzere Türkçede yaygın yazım hatalarından nasıl kaçınılacağı konusunda okuyuculara rehberlik edecek önemli bir yayın. 320 sayfalık eserin odak noktası kısaca şöyle: üç kelime (*de*, *ki*, *mi*) ve iki ek (*-de*, *-ki*). Rüstem Kurtoğlu çalışmasında kavramsal bilgiden yola çıkmış ve yazım bilgisini kavramsal bilgiye dayandırmıştır. Rüstem Kurtoğlu, son yıllarda özellikle sosyal medyada ve yazının kullanıldığı birçok alanda önüne geçilemeyen bu üç kelime (*de*, *ki*, *mi*) ve iki ek (*-de* ve *-ki*) ile ilgili yaygın yazım hatalarına kalıcı bir çözüm sunmayı amaçlamaktadır. Türkçede çok işlevli sözcükler konusunun göz ardı edilmesinin, söz konusu sözcük ve eklerde yaygın yazım hatalarını artırdığına dikkat çeken yazar, eserine diğer kılavuz kitaplarda bulunmayan dört yeni yazım konusu eklemiştir: "*de* edatı", "*ki* edatı", "*mi* edatı", "*mi* bağlacı". Kitapta "*de* Bağlacı, *de* İlgeci, *-de* Eki, *ki* Bağlacı, *ki* İlgeci, *-ki* Eki, *mi* Bağlacı, *mi* İlgeci" konu başlıklarının her biri ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Kitapta ayrıca teşekkür, önsöz, giriş, sonuç kısımları yer almaktadır. Kitapta yapılan iyileştirmeler ve bu yapılan iyileştirmelerin yazım öğretimine katkıları da anlatılmıştır. Kitapta doğru yazım örneklerinin kullanılması öğrenmeyi kolaylaştırdığı gibi okuma arzusunu da teşvik etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *de ki mi* sözcükleri, *-de* ile *-ki* ekleri, Rüstem Kurtoğlu, yaygın yazım yanlışları.

ABSTRACT

Rüstem Kurtoğlu's work titled *de ki mi A Guide to Avoid Common Spelling Mistakes* was published by h2o Kitap in December 2024. As its name suggests, it is an important publication that will guide readers on how to avoid common spelling mistakes in Turkish. The focus of the 320 pages work is briefly as follows: three words (*de*, *ki*, *mi*) and two suffixes (*-de*, *-ki*). In his study, Rüstem Kurtoğlu started from conceptual knowledge and based his writing knowledge on conceptual knowledge. Rüstem Kurtoğlu aims to provide a permanent solution to the widespread spelling errors related to these three words (*de*, *ki*, *mi*) and two suffixes (*-de* and *-ki*), which have been unstoppable in recent years, especially in social media and in many areas where writing is used. The author draws attention to the fact that ignoring the subject of multi-functional words in Turkish has increased the common spelling errors in the mentioned words and suffixes, and has added four new spelling topics not found in other guide books to his work: "*de* preposition", "*ki* preposition", "*mi* preposition", "*mi* conjunction". In the book, each of the topics "*de* conjunction, *de* preposition, *-de* suffix, *ki* conjunction, *ki* preposition, *-ki* suffix, *mi* conjunction, *mi* preposition" are explained in detail. The book also includes acknowledgements, preface, introduction and conclusion sections. The improvements made in the book and the contributions of these improvements to the teaching of spelling are also explained. The use of correct spelling examples in the book makes learning easier and encourages the desire to read.

Keywords: words *de ki mi*, suffixes *-de* and *-ki*, Rüstem Kurtoğlu, common spelling mistakes.

KİTABİYÂT/BOOK REVIEW

de ki mi Yaygın Yazım Yanlışlarından Kaçınma Kılavuzu

Yazar: Rüstem KURTOĞLU

h2o kitap, İstanbul, 2024, 320 s., ISBN: 9786-2560-58040

Rüstem Kurtoğlu'nun *de ki mi Yaygın Yazım Yanlışlarından Kaçınma Kılavuzu* adlı çalışması h2o kitap tarafından Aralık 2024'te yayımlandı. Adından da anlaşılacağı üzere okurlara, Türkçede yaygın yazım yanlışlarından nasıl sakınılabileceği konusunda rehberlik edecek nitelikte önemli bir yayın. 320 sayfadan oluşan eserin odak noktası kısaca şöyledir: üç sözcük (de, ki, mi) ve iki ek (-de, -ki).

de ki mi Yaygın Yazım Yanlışlarından Kaçınma Kılavuzu'nda Rüstem Kurtoğlu, yazılı anlatımda günümüzde Türkçede sıklıkla yanlış yazılan "de ki mi"den hareket ediyor. Kitabın konusu alt başlıkta şöyle verilmiştir: "3 Sözcük: de, ki, mi; 2 Ek: -de, -ki". Rüstem Kurtoğlu; yazılı anlatımda sözcüklerin yazımı

konusundaki sorunların geçmişten bugüne kadar hep devam ettiğini, dilimizdeki yazım sorunlarının çoğunun yabancı sözcüklerden kaynaklandığını ve yabancı sözcük kullanımından kaynaklanan yazım sorunlarının bu kitabın kapsamı dışında olduğunu belirtir. Türkçenin yaygın yazım sorunlarının 1928'de yeni yazıya geçişle birlikte büyük ölçüde çözüldüğünü fakat "de", "ki", "mi" sözcükleri ile "-de" ve "-ki" eklerinin yanlış yazılmalarının bir türlü önlenemediğini vurgular. Türkçede en çok yazım yanlışlığının anılan sözcük ve eklerde görüldüğünü söyler; " 'de', 'ki', 'mi' sözcükleri ek sanıldıkları için bitişik; '-de' ve '-ki' ekleri de sözcük sanıldıkları için ayrı yazılmaktadır" (2024, s.xxvi) tespitinde bulunur. Türkçede sıklıkla yanlış yazılan bu üç sözcük ve iki ekin yaygın yazım yanlışları konusunda başı çektiğinin altını çizer. Rüstem Kurtoğlu; kitabın konusunun "de", "ki", "mi" sözcükleri ile "-de" ve "-ki" eklerinin doğru yazımlarından oluştuğunu söyler. Okuru yoran, okuma keyfini kaçırarak yaygın yazım yanlışlarından kaçınma konusunda doğru örneklerden hareket etmenin önemini kılavuz niteliğindeki bu çalışmasıyla ortaya koyar.

Yazım yanlışlarının okumada yıkıcı etkisini fark eden Rüstem Kurtoğlu, bu soruna kayıtsız kalamayacağını şu sözlerle açıklar:

"Türkçemizin, sürekli kanayan bu küçük, ama çetin yazım sorununa ilgisiz kalamazdım. Önümde görmezden gelemeyeceğim, geçiştiremeyeceğim sıkı bir sorun duruyordu. İşte bu çalışma, bu küçük dev sorunun üzerine gitme

HİKMET - АКАДЕМИК

HİKMET - Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]

YIL 11, SAYI 22, BAHAR 2025

ISSN: 2458 - 8636

atılımıdır, süregelenleşmiş yaygın yazım yanlışlarını çözme kararlılığıdır.” (2024, xxvi).

Rüstem Kurtoğlu, okuru yaygın yazım yanlışlarının yıkıcı etkisinden korumak amacıyla hareket eder ve yaygın yazım yanlışlarının görüldüğünden daha derin olumsuz bir etkiye sebep olduğuna dikkat çeker. Böyle bir kitap hazırlama fikrinin nasıl oluştuğu hakkında ise şu bilgileri verir:

“Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak, Türkçenin yazım öğretiminin ne denli önemli olduğunun, yazım yanlışlarının yol açacağı sakıncaların bilincindeydim; yıllarca Türkçenin yazım öğretimini, ders kitaplarının ve yazım kılavuzlarının eşliğinde yürütmeye çalıştım. Tüm çabalarım karşın, öğrenci yazılarında, bu çalışmanın konusu olan yaygın yazım yanlışlarının önünü kesemeyişimi üzümlerle gözlemledim. Köktenci bir arayışa gereksinim olduğunu için için seziyordum. Eğitimimizin bu süregelen sorununu, içeriden yaşayan birisi olarak gündemime aldım ve bu çalışmayı başlattım.” (2024, xxvii).

Türkçenin öğretimi konusundaki duyduğu sorumluluk bilincini edebiyat öğretmenliği tecrübesiyle birleştirerek sorunun kaynağına yönelik hareket eder ve çalışmasıyla özellikle şunları amaçlar: 1. Okurları, yaygın yanlış yazımın sakıncalarından korumak, 2. Okurları, doğru yazıma yönlendirmek ve 3. Yaygın yazım yanlışlarının önünü kesmek (2024, xxvii).

Rüstem Kurtoğlu, modern hayatta yazının insanoğlunun yaşamının ayrılmaz bir parçası olduğunu ve iletişimde yazının önemini hatırlatır; bu kitabın, kendini yazma uğraşı içinde bulan ve yazma uğraşını iş edinen her türdeki okul öğretmenlerinin ve öğrencilerinin, öğretim görevlilerinin, Türkçe öğretmenlerinin, Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği öğrencilerinin, Türkçe öğretmenliği öğrencilerinin, sosyal medya paylaşımcılarının, basın-yayın çalışanlarının, kamu kurum ve kuruluşlarındaki yöneticiler ile görevlilerinin başvurabilecekleri bir kaynak kitap olarak düzenlendiğini belirtir.

Yazım öğretiminde önü alınamayan yaygın yazım yanlışlarından sakınmanın üzerinde düşünen Rüstem Kurtoğlu, “Türkçenin varlığını durmadan tırmalayan ve ulusal bir sorun boyutuna ulaşmış bu zorlu yazım sorununa; kalıcı, etkin, uygulanabilir çözümler önermek gerekiyordu. Bu çetin yazım sorunu, açmazlarıyla ortada bırakılamazdı.” (2024, s.xxxviii) cümleleriyle sorunun sanıldığından daha önemli olduğunu vurgular. Bu sorunu çözmeye yönelik olarak da yazım konusuna yeni yazım konularını ekleyerek yazım öğretiminde doğru yazım örneklerinden hareket eder. Hâlihazırdaki yazım kılavuzlarında bulunmayan dört yeni yazım konusunu çalışmasına eklemiştir: “de ilgeci”, “ki ilgeci”, “mi ilgeci”, “mi bağlacı”. Bu yeni konuların eklenmesinin sebebini ise “Türkçedeki Çok Görevli Sözcükler” konusuna dayandırır:

“Türkçe, çok görevli sözcükler içeren zengin bir dildir. Türkçede tek başınayken genellikle anlam taşımayan, ancak yaptıkları işe göre anlam kazanan kimi sözcükler; ‘bağlacı’, ‘ilgeç’, ‘belirteç’, ‘sıfat’ olmak üzere birkaç görevi yüklenebilirler.” (2024, xxix)

“1. Çok Görevli ‘ile’ Sözcüğü”, “2. Çok Görevli ‘ancak’ Sözcüğü”, “3. Çok Görevli ‘de’ Sözcüğü”, “4. Çok Görevli ‘ki’ Sözcüğü”, “5. Çok Görevli ‘mi’ Sözcüğü” başlıklarında tümcede bu beş farklı sözcüğün kullanım çeşitliliği örneklenmiştir. Belirtilen sözcükler, tümcede değişik görevler yüklenebilir.

Çok görevli “de” sözcüğünün aşağıdaki ilk tümcede “bağlacı”, ikinci tümcede “ilgeç” görevinde kullanıldığı kitapta örneklendirilir:

هكمت - Hikmet -

HİKMET - Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]

YIL 11, SAYI 22, BAHAR 2025

ISSN: 2458 - 8636

- Hiç ummadığım, bir şey beklemediğim insanlardan büyük iyilikler gördüm **de** iyilik ettiğim kimselerin bana yüz çevirdiklerine tanık oldum.

(Aksan, 2006, 122)

Yukarıdaki tümcede “de” sözcüğü, iki tümceyi “karşıtlık” ve “yakınma” anlamları vererek birbirine bağladığı için bağlaç görevinde kullanılmıştır.

- Yıllar, kaç kat boya sürerseniz sürün, çelik gemileri **de** eskitiyor.

(Soysal, 1995, 152)

Yukarıdaki tümcede “de” sözcüğü, kendisinden önceki “çelik gemileri” sözüyle anlam ilişkisi kurması ve söze “başka şeyleri eskittiği gibi” anlamı katması nedeniyle ilgeç görevinde kullanılmıştır. (2024, xxx)

Rüstem Kurtoğlu, “Türkçedeki Çok Görevli Sözcükler” konusunun göz ardı edilmesinin yazım öğretiminde yarattığı sorunları dile getirir. Türkçedeki çok görevli sözcüklerin göz ardı edilmesi yazım yanlışlarının yaygınlaşmasına neden olmaktadır. “de”, “ki”, “mi” gibi sözcüklere birden çok görev yüklemek yerine, tek görev yüklemek, sözcükleri tek türe indirgeyerek çeşitliliği göstermemek yazım sorununu büyütmektedir. Türkçenin yazımında indirgemeci tutumdan hareket edilmesi “de” bağlacı ile “de” ilgecinin, “ki” bağlacı ile “ki” ilgecinin, “mi” bağlacı ile “mi” ilgecinin iç içe girmesine neden olmuş; kavram karmaşası da yazım öğretimini içinden çıkılmaz bir hâle getirmiştir (2024, xxxi).

Sözcüğün görevinin tümcede ayırt edilmesinin önemini açıklarken aynı zamanda Necmiye Alpay’ın konuya dair önerisini de alıntılar: “ ‘de’ sözcüğünün kullanımlarını tek tek, örneklerle öğretmek ve öğrenmek belki de en iyisi. Ad durum eklerinden biri olan ‘-de’yi de” (Alpay, 2004, 52’den akt. Kurtoğlu, 2024, xxxii).

de ki mi Yaygın Yazım Yanlışlarından Kaçınma Kılavuzu adlı bu çalışmada, yazar kavram bilgisinden yola çıkmış ve yazım bilgisini kavram bilgisine yaslamıştır. Kitabında benimsediği kavram öğretimini önceleyen iyileştirme yöntemini kitabın tüm konularında işe koştüğünü belirtmiştir. Örnek bir ders planına da çalışmasında yer vermiştir. Bu planda yazar, konu olarak “de” bağlacını seçmiştir. Diğer konular için de bu plan uygulanabilir. Planın alt başlıklarında ise “de” bağlacının kökeni, görevleri, tümcelerdeki görevleri, söz öbeklerindeki görevleri, bağlaç öbeklerindeki görevleri, anlam özellikleri, vurgusu, yazımı gibi konular listelenmiştir.

Rüstem Kurtoğlu’nun kitabı: Teşekkür, Önsöz, Giriş, Bu Çalışmanın Konusu, Amacı ve Hedef Kitle, Bu Çalışma ile Yapılan İyileştirmeler ve Bu İyileştirmelerin Yazım Öğretimine Katkıları, Sonuç, I. Bölüm: “de” Bağlacı, II. Bölüm: “de” İlgeci, III. Bölüm: “-de” Eki, IV. Bölüm: “ki” Bağlacı, V. Bölüm: “ki” İlgeci, VI. Bölüm: “-ki” Eki, VII. Bölüm: “mi” Bağlacı, VIII. Bölüm: “mi” İlgeci, Özet, Sözlük, Alıntılar Kaynakçası, Ana Kaynakça adlı başlıklardan oluşmaktadır.

Kitaptaki “Sözlük” kısmı özellikle örneklerdeki terim ya da açıklamaları anlamayı kolaylaştırmaktadır. İlgeç öbeği, ilgeç, yardımcı tümce, sayı öbeği, ilgi tümcesi, ayraç tümcesi vs. gibi pek çok dilbilgisi konusunun özenli ve dikkatli örneklerle “Sözlük” kısmında açıklanması kitabın ana bölümlerindeki konuların daha iyi kavranmasını sağlamaktadır. Alıntılar kaynakçasında hangi cümlelerin hangi eserden alındığının listelenmesi de okurun eser bilgisini

هكمت - Hikmet -

genişleteceği ve okuma arzusu uyandıracağı için ayrıca dikkate değerdir. Ana kaynakçada özellikle ortaöğretimden akademiye pek çok okur ve öğreticiye referans olacak nitelikte eser listesine yer verilmiştir. Yazım konusunda kavram bilgisinin yazım öğretiminde ne kadar etkili olduğunu yazar, örneklerle açıklamıştır. Doğru yazım örneklerinden hareket edilmesi ayrıca kitapta öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.

Rüstem Kurtoğlu'nun *de ki mi Yaygın Yazım Yanlışlarından Kaçınma Kılavuzu* adlı çalışması baskı düzeni ve elverişli tasarımı ile dikkatli okurlarını beklemektedir. Son yıllarda özellikle gerek sosyal medyada gerekse yazının kullanıldığı pek çok alanda önü alınamayan yaygın yazım yanlışları sorununa kalıcı çözüm getirmeyi hedefleyen bu derinlikli eseri için yazarı kutlarız. Yaygın yazım yanlışları sorununun görüldüğünden daha önemli olduğunu fark ettirecek olan kitap, çalışkan ve öğrenme tutkusunu diri tutan okurlarını beklemektedir. Yazar, kitaptaki örneklerle sadece yaygın yazım yanlışlarını önlemeyi amaçlamıyor aynı zamanda okurda okuma coşkusu da artırmayı umuyor. Dikkatli, verimli ve keyifli okumalar...

Kaynakça

Aksan, Doğan. *Yaşayınca*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2006.

Alpay, Necmiye. *Dilimiz, Dillerimiz*, İstanbul: Metis Yayınları, 2004.

Soysal, Mümtaz. *Öpülesi Gemiler*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1995.